

Konferencija Srce DEI

Građanska znanost u Hrvatskoj

s primjerima projekata iz NSK

Alisa Martek, amartek@nsk.hr

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu

Odjel korisničkih službi, E-znanstvene informacije

Srce DEI 2026

Kontekst i definicija građanske znanosti (*Citizen Science, CS*)

- U Hrvatskoj ne postoji jedinstvena definicija; ona varira ovisno o disciplini
- CS se opisuje kao suradnja šire javnosti i znanstvenika u prikupljanju i analizi podataka primjenjiva u svim poljima
- Razvoj u Hrvatskoj započeo je kroz nevladine udruge (NGO) poput IRIM-a i pokreta Croatian Makers 2014. godine
- Nakon dominacije ekoloških projekata, CS od 2020-ih ulazi u hrvatski GLAM sektor (knjižnice, arhivi i muzeji)

Projekt CeOS_SE

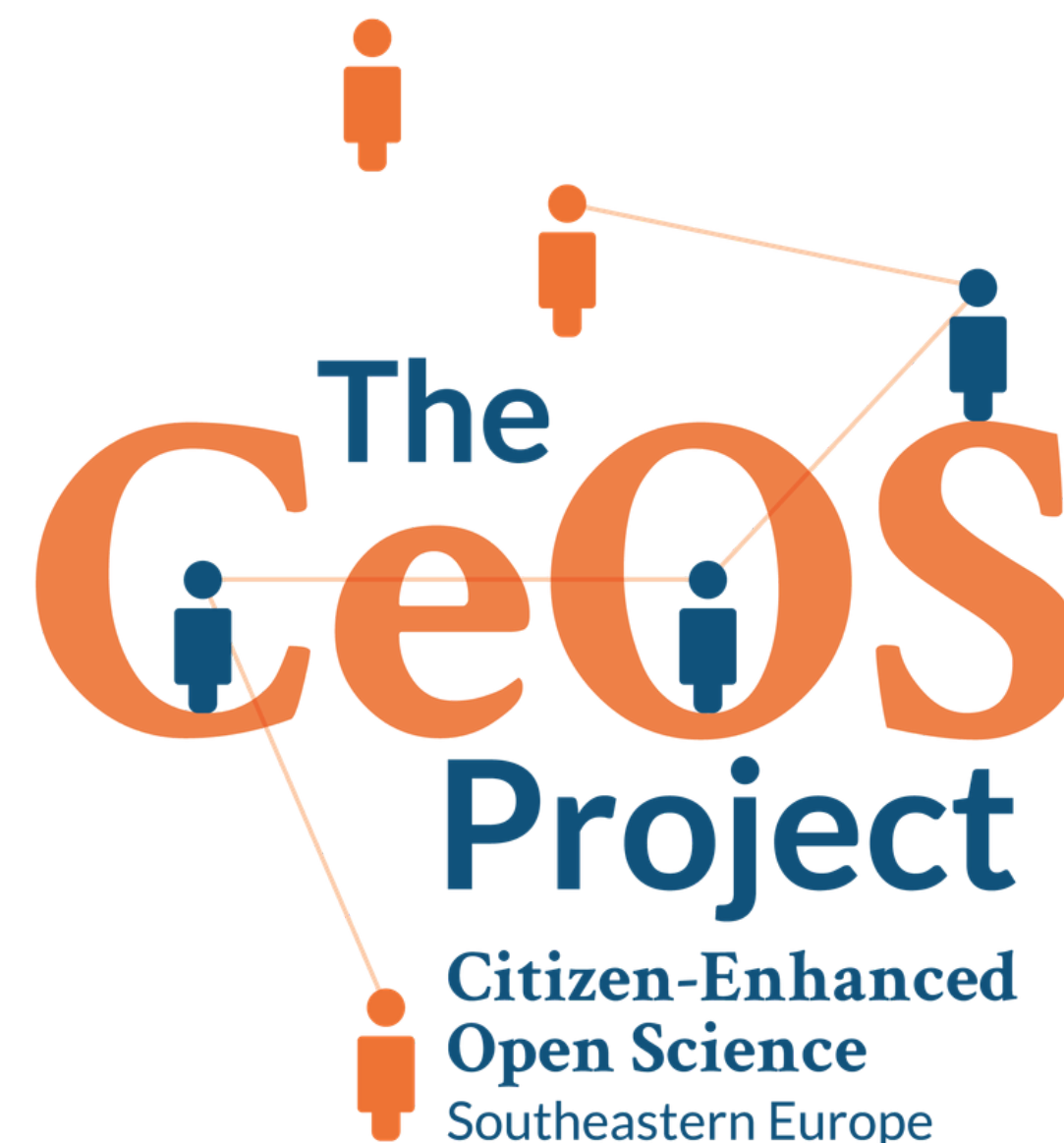
Citizen-Enhanced Open Science in Southeastern Europe Higher Education Knowledge Hubs

Trajanje: 1.1.2022. do 1.1.2025.

Cilj: ojačati kapacitete zemalja jugoistočne Europe u otvorenoj znanosti (OS) i građanskoj znanosti (CS)

Partneri: NSK, sveučilišne knjižnice iz Danske, Italije, Srbije, Grčke, Bugarske i Cipra, **nositelj** LIBER Europe

- Svi partneri morali su organizirati projekte CS u sklopu projekta

NSK edukacije i *Train the Trainers*

Za znanstvenike:

- webinar *Sudjelovanje javnosti u znanstvenim istraživanjima za znanstvenike i istraživače*

Za knjižničare:

- webinar *Građanska znanost u knjižnicama* (CSSU)
- radionica *Građanska znanost u mojoj narodnoj knjižnici* (CSSU)
- **niz međunarodnih webinarara** - LIBER Europe, SciStarter, za pojedine zemlje (Belgija, Rumunjska, u pripremi SAD, ...)

Kontakt osoba za edukacije iz građanske znanosti: Dolores Mumelaš (Odjel korisničkih službi)

Pčele, život, ljudi (2022.)

- Proveden u suradnji s Gradskom knjižnicom Ivanić-Grad i Hrvatskim arhivom weba
- Učenici srednje škole sudjelovali su kao građani znanstvenici u prikupljanju web-izvora o pčelama
- Učenici su samostalno predlagali izvore nakon radionice o kriterijima arhiviranja

Rezultat: Tematska digitalna zbirka od 145 arhiviranih URL-ova

Samopomoć i dobrobit u akademskom online okruženju (2022.)

- Suradnja NSK i studenata Filozofskog fakulteta u Zagrebu
- Studenti su prikupljali podatke o časopisima u otvorenom pristupu koji se bave samopomoći, subjektivnom dobrobiti i biblioterapiji
- Projekt je izravno integriran u akademsko istraživanje.

Ishodi: Znanstveni poster i članak objavljen u recenziranom časopisu

- Žurić Jakovina, Iva and Dolores Mumelaš.
"Bibliotherapy, Self-Help and Subjective Well-Being in Open Access in Croatia". *Socijalna psihijatrija* 52 (2024): 47–82. Accessed 15 July 2025,
<https://hrcak.srce.hr/file/462831>

Dendroteka (2023.)

Suradnja: NSK sa stručnjacima dendrolozima Šumarskog fakulteta i učenicima zagrebačkih srednjih škola

Fokus: Identifikacija vrsta drveća na povijesnim razglednicama Zagreba iz Grafičke zbirke NSK

Metoda: Usporedba povijesnih i suvremenih fotografija uz terenski rad i mobilne aplikacije

Rezultat: Portal s interaktivnom kartom Zagreba za usporedbu promjena u urbanom zelenilu

<https://virtualna.nsk.hr/dendroteka/>

HAWaton (2023. – 2026.)

- Nacionalni *crowdsourcing* projekt u partnerstvu s javnim školama i knjižnicama diljem Hrvatske
- Srednjoškolci prikupljaju web-sadržaje za izradu tematskih zbirki u Hrvatskom arhivu weba
- Održano je **23 HAWatona** s par stotina sudionika

Značaj: Razvoj informacijske pismenosti kod mladih i značajno smanjenje opterećenja knjižničara

Glazbena inteligencija u službi nacionalne baštine (2024.)

- Prvi projekt građanske znanosti u Hrvatskoj fokusiran na glazbenu baštinu
- Učenici osnovnih i srednjih glazbenih škola analizirali su zvučne zapise iz ostavštine skladatelja Silvija Foretića
- Identificirani su žanrovi i izvođački ansambli, što je doprinijelo preciznijem opisu građe

Rezultat: Uspješno identificirano 90% snimki, a podaci su objavljeni u znanstvenom radu

- Mihalić, Tanja and Dolores Mumelaš. „Baštinska glazbena građa u kontekstu građanske znanosti i kao izvor za znanstvena istraživanja“. Vjesnik bibliotekara Hrvatske 68, 1 (2025): 25-50. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/330385>

Nacionalni program *BioBlitz i knjižnice*

- Program je osmišljen radi poticanja razvoja i provedbe aktivnosti građanske znanosti u knjižnicama, organizacijom BioBlitza, prikupljanja podataka o biljnim i životinjskim vrstama na odabranome području poput parkova, vrtova, šuma ili urbanih prostora u unaprijed određenome razdoblju

Sudjelovanjem u programu knjižnice ostvaruju priliku za:

- razvoj kompetencija u organizaciji i provedbi projekata građanske znanosti
- suradnju sa stručnjacima, znanstvenicima i lokalnim udrugama
- povezivanje istraživanih vrsta s knjižničnom građom i programima
- predstavljanje knjižnice edukativnim, kulturnim i kreativnim aktivnostima, uključujući radionice, izložbe i književna događanja.

Prijavljeno je 70-tak knjižnica i za sve je organizirana edukacija

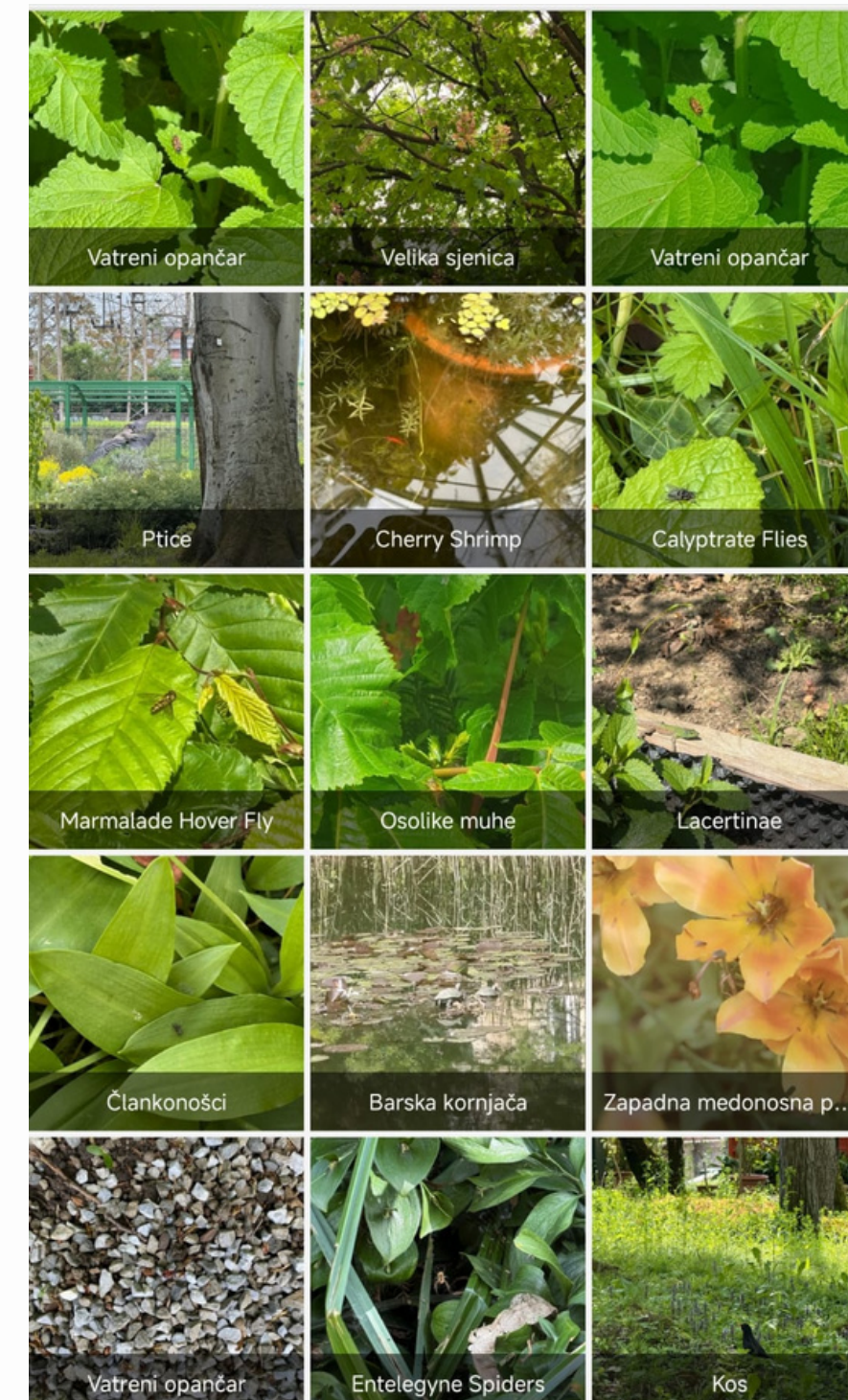
Fauna u flori: životinjske vrste Botaničkog vrta u Zagrebu (NSK BioBlitz)

Održan: 22. travnja 2026.

Trajanje: 90 minuta

- Pod vodstvom voditelja vrta dr. sc. Vanje Stamenkovića sudjelovalo je desetak učenika Gimnazije Tituša Brezovačkog i njihova profesorica biologije Branke Horvat
- Proučavanje životinjskih vrsta i istraživanje bioraznolikosti u Botaničkom vrtu
- Platforma iNaturalist

71 OPAŽANJA	37 VRSTE	10 LJUDI	IDEN
Bot Flies, Blow Fli...	Zrakoperke	Brown Leaf Weevil	
Archipini	Woodland Fuzzy ...	Dasytes plumbeus	
Bermudagrass St...	Lesser House Fly	Fork-tailed Flower...	
Bumbari	Athyroglossa	Apine Bees	
Pyrrhocoris	Pond and Box Turt...	Typical Funnel We...	

Radna grupa za građansku znanost u knjižnicama (GZUK)

Osnovana: ožujak 2024., pri Zagrebačkom knjižničarskom društvu

Cilj: Jačanje suradnje između knjižnica, istraživača i javnosti

Aktivnosti: Besplatne radionice (Nadogradi!, Integriraj!, Poveži!), stručna predavanja i mjesečne kolumne, organiziranje i provođenje aktivnosti CS

Uloga: Knjižnice kao ključni poveznik znanosti i društva

Radna grupa za građansku znanost u knjižnicama (GZUK) – projekti

Ulicama srednjovjekovnih vladara

(2024.-2026.): Dokumentiranje i kartiranje ulica nazvanih po hrvatskim vladarima u suradnji s povjesničarima

Tragovima hrvatskih pisaca (2025.): Lociranje 138 ulica nazvanih po piscima u Zagrebu uz izradu interaktivne karte

Pauci pod povećalom (2025.): Građani fotografiraju pauke putem platforme iNaturalist radi dokumentiranja bioraznolikosti

Nacionalni program *BioBlitz i knjižnice*

Zaključak

- Knjižnice aktivno promiču znanstvenu pismenost i inkluziju kroz projekte građanske znanosti
- Sustavna edukacija koju provodi NSK stvara temelje za održivu integraciju građanske znanosti u Hrvatskoj
- Građanska znanost doprinosi institucionalizaciji suradničkog istraživanja i društvene angažiranosti
- Građanska znanost jača povezanost znanosti s društvom

Hvala na pozornosti!

Alisa Martek, amartek@nsk.hr
Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu

<https://nsk.hr/znanstvenici-i-istrasivaci/>

Ovo djelo je dano na korištenje pod licencom Creative Commons
Imenovanje 4.0 međunarodna.

Srce politikom otvorenog pristupa široj javnosti osigurava
dostupnost i korištenje svih rezultata rada Srca, a prvenstveno
obrazovnih i stručnih informacija i sadržaja nastalih djelovanjem
i radom Srca.

www.srce.unizg.hr

creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed

www.srce.unizg.hr/otvoreni-pristup

